Egzamin maturalny
maj 2009

JĘZYK POLSKI

POZIOM PODSTAWOWY

KLUCZ PUNKTOWANIA ODPOWIEDZI

Część I – rozumienie pisanego tekstu
Zadanie sprawdzające rozumienie tekstu Macieja Nowakowskiego *Hipnoza – pomost do podświadomości.*

Odpowiedzi maturzysty mogą przybierać różną formę językową, ale ich sens musi być zgodny z tekstem. Oceniając pracę maturzysty, należy stosować wskazaną punktację.

Zadanie1.

Korzystanie z informacji	Wyszukiwanie informacji w tekście.	0–2

Zdający otrzymuje 2 punkty, jeżeli wymienił trzy sytuacje, w których stan hipnozy można osiągnąć bez hipnotyzera oraz przedstawił, czym mogą one grozić, np.: długotrwałe wpatrywanie się w jeden punkt, wsłuchiwanie się w miarowy stukot kół podczas jazdy pociągiem, jednostajny szum silnika, równomiernie migające drzewa na prostej drodze – podczas jazdy samochodem.

Niebezpieczeństwo: stan hipnozy może spowodować utratę kontaktu z rzeczywistością, np. kierowca może spowodować wypadek.

Uwaga: wymagane jest uściślenie okoliczności; nie wystarczy napisać „podczas jazdy pociągiem", bo to dopiero wsłuchiwanie się w miarowy stukot kół może wywołać stan hipnozy.

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli wymienił trzy sytuacje, w których stan hipnozy można osiągnąć bez hipnotyzera, ale nie określił, na czym polega ich niebezpieczeństwo albo określił, co może być skutkiem sytuacji, w których stan hipnozy osiąga się bez hipnotyzera, ale nie wymienił niebezpiecznych sytuacji.

Zadanie 2.

Korzystanie z informacji	Rozpoznawanie form fleksyjnych wyrazów, nazywanie środków językowych i określanie ich funkcji w tekście.	0–1

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli określił, jaką funkcję pełni 1. os. liczby mnogiej użytych w tekście czasowników, np.: służy podkreśleniu, że omawiane zjawisko dotyczy każdego.

Zadanie 3.

Korzystanie z informacji	Odczytywanie sensu fragmentu tekstu.	0–1

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli wymienił trzy czynniki, od których zależą efekty hipnozy, np.: wiedza hipnotyzera, osobowość hipnotyzera, predyspozycje osoby hipnotyzowanej.

Zadanie 4.

Korzystanie z informacji	Rozumienie struktury tekstu; wyodrębnianie wykorzystanych w tekście argumentów i sformułowanych wniosków.	0–1

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli odnalazł w tekście i wymienił dwa przykłady potwierdzające opinię, że hipnoza może być terapią, np.: leczenie nałogów oraz leczenie otyłości.

Zadanie 5.

Korzystanie z informacji	Wyszukiwanie informacji i stosowanie ich do rozwiązania problemu.	0–2

Zdający otrzymuje 2 punkty, jeżeli wymienił wyróżnione przez autora tekstu stadia hipnozy oraz scharakteryzował każde z wymienionych stadiów, podając jego dwie cechy, np.: stadium lekkie – senność, przyjemne odprężenie; stadium średnie – zachowanie świadomości, niemożność otwarcia oczu; stadium głębokie – otwieranie oczu na polecenie hipnotyzera, odczuwanie tego, co zasugeruje hipnotyzer.

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli wymienił i poprawnie scharakteryzował co najmniej dwa stadia hipnozy.

Zadanie 6.

Korzystanie z informacji	Przetwarzanie informacji, formułowanie tezy na podstawie opisanego eksperymentu.	0–1

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli poprawnie sformułował tezę, którą potwierdzał opisany w tekście eksperyment, np.: oddziaływanie sugestii podczas hipnozy jest wyjątkowo silne lub osoba zahipnotyzowana potrafi wykonać nieprawdopodobne czynności w przeciwieństwie do ludzi niepoddanych hipnozie.

Zadanie 7.

Korzystanie z informacji	Odczytywanie sensu fragmentu, wyodrębnianie argumentów.	0–2

Zdający otrzymuje 2 punkty, jeżeli właściwie odczytał stanowisko autora wobec hipnozy oraz przytoczył argument autora, którym on uzasadnił swoje stanowisko, np.: na pytanie, czy należy bać się hipnozy, autor odpowiada przecząco; nie zgadza się ze stwierdzeniem, że należy obawiać się hipnotyzerów.
Autor tekstu uzasadnia to następująco: w Polsce nieznany jest przykład wykorzystania hipnozy w celach przestępczych; hipnoza służy rozwiązywaniu problemów człowieka, najczęściej pomaga ludziom.

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli poprawnie rozwiązał pierwszą część zadania, czyli określił stanowisko autora wobec hipnozy, ale nie znalazł w tekście autorskiej argumentacji.

Zadanie 8.

Korzystanie z informacji	Rozpoznawanie zasady kompozycyjnej tekstu i jej funkcji; rozpoznawanie charakterystycznych cech stylu i języka tekstu; nazywanie środków językowych i ich funkcji w tekście; rozpoznawanie intencji aktu mowy.	0–2

Zdający otrzymuje 2 punkty, jeżeli poprawnie wymienił 1 zabieg kompozycyjny i 1 zabieg językowy, dzięki którym autor osiągnął wiarygodność, np.: cytowanie opinii znawców (przywoływanie nazwisk ekspertów w dziedzinie hipnozy lub powoływanie się na opinie specjalistów); stosowanie formuł: *wszystkie autorytety (znawcy tematu* lub *fachowcy podkreślają*) lub stosowanie terminologii naukowej.

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli poprawnie wymienił przykład jednego typu zabiegów.

Zadanie 9.

Korzystanie z informacji	Odczytywanie dosłownych i metaforycznych znaczeń wyrazu, nazywanie środków językowych i ich funkcji w tekście.	0–2

Zdający otrzymuje 2 punkty jeżeli poprawnie nazwał środek artystyczny i wyjaśnił jego znaczenie, np.: metafora – uświadamia przykre przeżycia.

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli poprawnie nazwał środek artystyczny lub wyjaśnił znaczenie zdania *Pamięć przykrego zdarzenia wyjąć z mroków podświadomości.*

Zadanie 10.

Korzystanie z informacji	Rozpoznawanie charakterystycznych cech stylu.	0–2

Zdający otrzymuje 2 punkty, jeżeli poprawnie przyporządkował wymienione przykłady, np.: styl potoczny: *złapać na gorącym uczynku*, *popisowy numer*; styl naukowy: *hipnoza regresywna*, *badania elektroencefalograficzne*, *hipnoterapeuta*.

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli poprawnie przyporządkował przykłady do jednego stylu.

Zadanie 11.

Korzystanie z informacji	Rozpoznawanie zasady kompozycyjnej tekstu i jej funkcji.	0–1

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli poprawnie określił funkcję anegdoty przytoczonej w akapicie 1., np.: stanowi wprowadzenie do tekstu lub ma zaciekawić czytelnika.

Zadanie 12.

Korzystanie z informacji	Odczytywanie dosłownych i metaforycznych znaczeń wyrazów; rozpoznawanie zasady kompozycyjnej tekstu i jej funkcji; rozumienie sensu całego tekstu.	0–1

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli wyjaśnił znaczenie tytułu, uwzględniając treść całego artykułu, np.: dzięki hipnozie człowiek może dotrzeć do utajonych przeżyć z przeszłości, których nie pamięta, a które znajdują się w jego podświadomości.

Zadanie13.

Korzystanie z informacji	Odróżnianie informacji od opinii.	0–2

Zdający otrzymuje 2 punkty, jeżeli poprawnie rozstrzygnął, czy przedstawione w tabeli zdania zawierają opinię, czy informację o fakcie. Kolejno: informacja, informacja, opinia, informacja.

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli przedstawił trzy poprawne rozstrzygnięcia.

Część II – pisanie tekstu własnego w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu.

Temat 1. **Na podstawie fragmentu I tomu powieści Władysława S. Reymonta *Chłopi* scharakteryzuj Bylicę i jego relacje z córkami. Co mówi los Bylicy o losie starych ludzi w społeczności lipieckiej?**

I. ROZWINIĘCIE TEMATU (można uzyskać maksymalnie 25 punktów)

Punktacja

1. Wstępne rozpoznanie i umiejscowienie fragmentu w I tomie powieści, np.: 0–1
   a. odwiedziny Bylicy u córki,
   b. rozmowa Bylicy z Hanką przed kłótnią Antka z ojcem,
   c. scena przed wyrzuceniem Hanki i Antka przez Borynę.

2. Charakterystyka Bylicy, np.: 0–5
   a. stary, schorowany, słaby,
   b. niepozorny (*skulony, podobny do kupy starych wiórów*),
   c. pokorny, godzi się na swój los,
   d. uczuciowy, czuje żal, że jest źle traktowany przez Weronkę, cierpi z tego powodu,
   e. czuje się zbędny, niepotrzebny,
   f. zastraszony, ma poczucie winy,
   g. zdesperowany,
   h. kochający, wyrozumiały ojciec.

3. Relacje ojca z Hanką, np.: 0–5
   a. szuka u niej pomocy, zrozumienia, współczucia,
   b. przyjmuje z radością propozycję córki, aby u niej zamieszkać,
   c. czuje wsparcie ze strony córki,
   d. jest jej wdzięczny za troskę,
   e. ma nadzieję, że może być jeszcze potrzebny,
   f. uważa ją za dobrą córkę, która rzetelnie wywiązuje się ze swoich zobowiązań,
   g. wstydzi się prosić o pomoc, przyznać, że jest źle traktowany przez Weronkę.

4. Relacje ojca z Weronką, np.: 0–5
   a. zdany na łaskę córki (wycug),
   b. cierpliwie znosi złe traktowanie przez córkę,
   c. uległy wobec Weronki,
   d. córka jest dla niego bardzo ważna,
   e. postępowanie Weronki stara się usprawiedliwić biedą,
   f. dostrzega ciężką pracę córki,
   g. ma ambiwalentny stosunek do Weronki.

5. Sytuacja ludzi starych w społeczności lipieckiej, np.: 0–6
   a. wraz z przepisaniem majątku na dzieci tracą swoją pozycję,
   b. pozostają na łasce rodziny (problem tzw. wycugu),
   c. rodziny pozbywają się ludzi starych jako bezużytecznych i kosztownych w utrzymaniu,
   d. zmuszeni do pracy ponad siły,
   e. skazani na tułaczkę, żebranie, np. Agata,
   f. zmuszani do opuszczenia swojego domu, np. Jagustynka,
   g. jeśli nie mają swojego domu, są parobkami u bogatych gospodarzy, np. Kuba,
   h. nie chcą przepisać ziemi na dzieci i iść do nich na wycug, np. Maciej Boryna,
   i. przyjmują różne postawy (sprzeciw – pogodzenie z losem).

6. Podsumowanie 0–3

pełne, np.: los Bylicy jest odzwierciedleniem sytuacji ludzi starych w Lipcach; ilustruje zaburzenie więzi rodzinnych i upokorzenie ludzi starych; pokazuje, że gromadą wiejską rządzą prawa biologiczne (naturalistyczny obraz świata); *(3)*

częściowe, np.: los Bylicy jest odzwierciedleniem zaburzenia więzi rodzinnych w społeczności lipieckiej; starość jest przyczyną degradacji w wiejskiej społeczności, *(2)*

próba podsumowania, np.: los ludzi starych na wsi był zły lub starość była przyczyną zaburzenia więzi rodzinnych. *(1)*

Temat 2: **Na podstawie podanych fragmentów poematu Adama Mickiewicza *Pan Tadeusz* scharakteryzuj i porównaj postacie Zosi i Telimeny.**

I ROZWINIĘCIE TEMATU (można uzyskać maksymalnie 25 punktów)

Punktacja

Przedstawienie postaci

1. Zosia, np.: 0–1
   a. córka Ewy Horeszkówny wychowywana przez Telimenę,
   b. młoda dziewczyna,
   c. naturalna, nieobyta w wielkim świecie.

2. Telimena, np.: 0–1
   a. krewna Sędziego opiekująca się Zosią,
   b. dojrzała kobieta,
   c. kobieta światowa.

Charakterystyka Zosi

3. na podstawie fragmentu 1., np.: 0–5
   a. niewinna, skromna, nieśmiała,
   b. łączy kobiecość i dziecięcość,
   c. świetlista, zjawiskowa,
   d. spontaniczna,
   e. radosna,
   f. charakteryzuje ją zwiewność, lekkość ruchów (Zosia przypomina ptaka).

4. na podstawie fragmentu 4., np.: 0–5
   a. sens słów *Jestem kobietą* (Zosia uważa, że kobieta powinna podporządkować się mężczyźnie),
   b. bez wahania akceptuje decyzje narzeczonego,
   c. kieruje się uczuciem (kocha Tadeusza),
   d. ceni ukochanego za wyznawane przez niego wartości (akceptuje plan polepszenia bytu poddanych kosztem własnych dochodów),
   e. kocha wieś i pracę na gospodarstwie (pracowitość),
   f. jest świadoma tradycyjnych obowiązków wynikających z roli żony i gospodyni.

Charakterystyka Telimeny

5. na podstawie fragmentu 2., np.: 0–7
   a. wyrachowana,
   b. świadoma swoich kobiecych atutów i słabych stron,
   c. świadoma przemijania młodości,
   d. pragnie zdobyć męża,
   e. pragnie stabilizacji życiowej, zapewnienia sobie bytu na starość,

f. rozważa różnorodne aspekty zamążpójścia (wzajemność ewentualnego partnera, jego zalety fizyczne, role możliwe do odegrania u jego boku, różnice wieku, uwarunkowania ekonomiczne itp.),
g. liczy się z opinią publiczną,
h. kocha miasto i jego rozrywki, chce *użyć świata*,
i. zachowanie bohaterki odzwierciedla stan jej myśli (ogląda się w lustrze, wzdycha, gdy myśli o hipotetycznej zmienności Hrabiego; chodzi *śmiało i wesoło*, planując pobyt w stolicy z Tadeuszem);

6. na podstawie fragmentu 3., np.: 0–3

a. sens słów *jestem kobietą* (Telimena uważa, że kobieta może przeciwstawić się mężczyźnie; jest pragmatyczna),
b. jest zdecydowana postawić na swoim (grozi Hrabiemu),
c. kieruje się kalkulacją, realistycznie podchodzi do życia (wybiera małżeństwo z rozsądku),
d. stabilizacja życiowa jest dla niej ważniejsza niż osoba partnera (dane słowo).

7. Podsumowanie 0–3

pełne, np.: dostrzeżenie kontrastu na wielu płaszczyznach, np.: charakteru, wartości, postaw, rozumienia roli kobiety, oraz jego interpretacja we właściwych kontekstach (np.: dostrzeżenie idealizacji Zosi i realizmu/komizmu Telimeny); *(3)*

niepełne, np.: dostrzeżenie kontrastu na wielu płaszczyznach, np.: charakteru, wartości, postaw, rozumienia roli kobiety; *(2)*

próba podsumowania, np.: dostrzeżenie kontrastu między bohaterkami. *(1)*

II. KOMPOZYCJA (maksymalnie 5 punktów)

Kompozycję wypracowania ocenia się wtedy, gdy przyznane zostały punkty za rozwinięcie tematu.

- podporządkowana zamysłowi funkcjonalnemu wobec tematu, spójna wewnętrznie, przejrzysta i logiczna; pełna konsekwencja w układzie graficznym 5
- uporządkowana wobec przyjętego kryterium, spójna; graficzne wyodrębnienie głównych części 3
- wskazująca na podjęcie próby porządkowania myśli, na ogół spójna. 1

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

III. STYL (maksymalnie 5 punktów)

- jasny, żywy, swobodny, zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi; urozmaicona leksyka 5
- zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi, na ogół jasny; wystarczająca leksyka 3
- na ogół komunikatywny, dopuszczalne schematy językowe. 1

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

IV. JĘZYK (maksymalnie 12 punktów)

- język w całej pracy komunikatywny, poprawna, urozmaicona składnia, poprawne: słownictwo, frazeologia i fleksja 12
- język w całej pracy komunikatywny, poprawne: składnia, słownictwo, frazeologia i fleksja 9
- język w całej pracy komunikatywny, poprawna fleksja, w większości poprawne składnia, słownictwo i frazeologia 6
- język w pracy komunikatywny mimo błędów składniowych, słownikowych, frazeologicznych i fleksyjnych 3
- język w pracy komunikatywny mimo błędów fleksyjnych, licznych błędów składniowych, słownikowych i frazeologicznych. 1

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

V. ZAPIS (maksymalnie 3 punkty)

- bezbłędna ortografia; poprawna interpunkcja (nieliczne błędy) 3
- poprawna ortografia (nieliczne błędy II stopnia); na ogół poprawna interpunkcja 2
- poprawna ortografia (nieliczne błędy różnego stopnia); interpunkcja niezakłócająca komunikacji (mimo różnych błędów). 1

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

VI. SZCZEGÓLNE WALORY PRACY 0–4

Egzamin maturalny
maj 2009

JĘZYK POLSKI

POZIOM ROZSZERZONY

KLUCZ PUNKTOWANIA ODPOWIEDZI

Część I – rozumienie pisanego tekstu
Zadanie sprawdzające rozumienie tekstu Jerzego Sosnowskiego *Sztuka jako schody ruchome.*

Odpowiedzi maturzysty mogą przybierać różną formę językową, ale ich sens musi być zgodny z tekstem. Oceniając pracę maturzysty, należy stosować wskazaną punktację.

Zadanie 1.

Korzystanie z informacji	Odczytywanie sensu całego tekstu.	0–1

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli wymienił dwie dziedziny życia, których relacje autor tekstu uczynił przedmiotem rozważań, np.: sztuka, polityka.

Zadanie 2.

Korzystanie z informacji	Odczytywanie sensu akapitu.	0–1

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli określił, w jaki sposób muzyka wpłynęła na strajkujących, np.: przestali rozmawiać o polityce lub wyciszyli się wewnętrznie.

Zadanie 3.

Korzystanie z informacji	Odczytywanie znaczeń metaforycznych; dostrzeganie opozycji góra – dół i określanie znaczenia elementów tworzących opozycję.	0–1

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli odnalazł w tekście i wymienił przykład opozycji „góra – dół" oraz wyjaśnił symboliczne znaczenie elementów tworzących wymienioną opozycję.

Przykłady poprawnych odpowiedzi.

opozycja	**przykład**	**symboliczne znaczenie**
góra – dół	biblioteka na piętrze / sala na parterze	wartości wyższe / wartości przyziemne
góra – dół	kościół św. Anny / trasa W–Z	wartości absolutne / wartości doczesne
góra – dół	sztuka, religia / polityka	sacrum / profanum

Zadanie 4.

Korzystanie z informacji	Rozpoznawanie środków językowych, dzięki którym autor podkreśla subiektywizm swojej wypowiedzi; określanie ich funkcji.	0–1

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli wypisał z tekstu i nazwał dwa środki językowe zastosowane przez autora w celu podkreślenia subiektywizmu jego wypowiedzi.

Przykłady poprawnych odpowiedzi.

środek językowy	**przykład z tekstu**
pierwszoosobowy nadawca	*Dostałem; Kiedy myślę; mam wrażenie*
wtrącenie	*(co dla mojego wyobrażenia decydujące)*
tryb przypuszczający	*...o tym wszystkim byłbym w stanie z grubsza opowiedzieć*
epitet wartościujący	*dramatyczny epizod*
zdrobnienie	*cudeńka*
zaimki	*ja, nasz, mi*
pytanie retoryczne	*Co zostaje z książek czy filmów, które bez reszty zajmują się naszym życiem rzeczywistym, bezpośrednio danym?*
Uwaga: uznaje się opisowe nazywanie środków językowych.	

Zadanie 5.

Korzystanie z informacji	Rozpoznawanie środków językowych, dzięki którym autor nadaje swojej wypowiedzi funkcję estetyczną (poetycką).	0–1

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli wypisał z tekstu i nazwał dwa środki artystyczne zastosowane przez autora w celu nadania funkcji estetycznej wypowiedzi, np.: metafora: *I ta muzyka stopniowo zwyciężała;* porównanie: *Dzieło jest przecież jak list w butelce rzuconej w bezkresny ocean przestrzeni i czasu.*

Zadanie 6.

Korzystanie z informacji	Rozpoznawanie zasady kompozycyjnej tekstu i jej funkcji, ilustrowanie przykładami tego, jak autor posługuje się konkretem, który służy wprowadzeniu rozważań na poziom uogólnień.	0–2

Zdający otrzymuje 2 punkty, jeżeli podał przykład posługiwania się przez autora konkretem w celu zbudowania uogólnienia oraz przedstawił uzyskiwane uogólnienie.
Uwaga: za to zadanie nie przyznaje się punktów cząstkowych!

Przykłady poprawnych odpowiedzi.

konkret	**uogólnienie**
strajk na polonistyce w 1981 r. (odgłos muzyki)	np.: rozważania nad tym, co przemijające i trwałe
słuchanie Wagnera podczas strajku studenckiego w 1981 roku	np.: sztuka powoduje, że odchodzimy od doświadczenia konkretnego, by dotrzeć do doświadczenia uniwersalnego.
losy *Chimery* w kontekście wydarzeń historycznych (np. z 1905 r.)	np.: ponadczasowość piękna, trwałość sztuki
schody przy trasie W-Z	np.: dostrzeżenie różnych poziomów egzystencji i różnych funkcji sztuki
Chimera	np.: rozważanie na temat eskapizmu

Zadanie 7.

Korzystanie z informacji	Formułowanie głównej myśli całego tekstu; określanie funkcji, jaką – zadaniem autora – powinna pełnić sztuka.	0–1

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli określił zadania, jakie powinna pełnić sztuka (według Sosnowskiego), np.: powinna łączyć niższy poziom życia z poziomem wyższym, tzn. sferę codzienności ze sferą metafizyczną, troskę o doczesne dobro wspólne z troską o dobro ostateczne.

Zadanie 8.

Korzystanie z informacji	Wyszukiwanie i porządkowanie informacji wg klucza przyczynowo – skutkowego; wskazywanie przyczyn zagrożeń dla suwerenności sztuki, które dostrzega autor tekstu.	0–2

Zdający otrzymuje 2 punkty, jeżeli wymieni dwa zagrożenia sztuki wskazane przez autora tekstu, np.: oderwanie się sztuki od rzeczywistości (eskapizm), oderwanie się od sfery metafizycznej (zajmowanie się wyłącznie życiem codziennym).

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli wymieni jedno zagrożenie sztuki (spośród wielu wskazanych przez autora tekstu).

Część II – pisanie tekstu własnego w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu.

Temat 1. **Na podstawie *Pieśni XXII i Trenu IX* Jana Kochanowskiego przedstaw różnice w postawie poety wobec Rozumu i Mądrości. Zwróć uwagę na sposób budowania poetyckiej refleksji.**

I. ROZWINIĘCIE TEMATU (można uzyskać maksymalnie 26 punktów)

Punktacja

1. Wstępne rozpoznanie wypowiedzi i zasady zestawienia tekstów, np.: 0–1

a. liryka zwrotu do adresata – Rozumu, Mądrości,
b. podmiot liryczny – humanista, wyrażający poglądy dotyczące życia,
c. refleksyjny charakter tekstów, sentencjonalność.

Pieśń XXII

2. Określenie postawy poety wobec Rozumu, np.: 0–4

a. zwracając się do Rozumu, pociesza samego siebie,
b. utożsamia się z Rozumem, podkreślając swoją wartość (*poeta doctus*),
c. podkreśla, że Los jest kapryśny, zmienny,
d. uświadamia, że kaprysy Losu dotykają wszystkich jednakowo,
e. zwierza się, że nie potrafi, jak inni, ukrywać swoich emocji,
f. przekonuje do optymistycznego podejścia do życia, do wiary w nadejście lepszych czasów,
g. zaleca postawę pogodzenia z Losem,
h. uczy dystansu wobec niepowodzeń.

3. Określenie sposobu wypowiadania refleksji dotyczących Rozumu, np.: 0–4

a. nazwanie gatunku: pieśń o charakterze refleksyjno-filozoficznym,
b. dostrzeżenie i uargumentowanie retorycznego charakteru refleksji (np.: liczne apostrofy, pozorny dialog, perswazyjny charakter wypowiedzi (pouczenia: *Teraz widzisz, A nie mniemaj*), personifikacja Rozumu, powtórzenia podkreślające konieczność godzenia się z Losem, spokojny, regularny tok wypowiedzi, kompozycja klamrowa – podkreślenie istoty rozważań).

Tren IX

4. Określenie postawy poety wobec Mądrości, np.: 0–4

a. polemizuje z renesansowym pojmowaniem Mądrości,
b. przywołuje pochlebne opinie na jej temat,
c. kwestionuje przymioty Mądrości pod wpływem osobistego doświadczenia,
d. przeżywa kryzys wartości,
e. sądzi, że Mądrość nie chroni przed przeciwnościami losu,
f. uważa, że Mądrość nie gwarantuje wyjątkowej pozycji i stabilizacji życiowej,
g. stwierdza, że Mądrość nie chroni przed rozpaczą.

5. Określenie sposobu wypowiadania refleksji dotyczących Mądrości, np.: 0–4

a. nazwanie gatunku: tren o odmiennej strukturze (nie ma w nim mowy o osobie zmarłej),
b. elementy ironii w sposobie przedstawiania Mądrości (np.: *jeśli prawdziwie mienią*…) i ich uargumentowanie (liczne apostrofy, personifikacja Mądrości, wyliczenia, powtórzenia zaimka *Ty*, umniejszające wartość Mądrości jako nauczycielki życia, ekspresyjność wypowiedzi, budowa trenu podkreślająca dramatyzm wyznania (np.: przerzutnie), kontrast obecny w kompozycji jako źródło ironii (pochwała Mądrości i sceptycyzm wobec niej).

6. Wskazanie różnic w zaprezentowanej postawie, np.: 0–4

Uwaga: punkty przyznaje się, jeżeli piszący dostrzega opozycje.

a. traktowanie Rozumu jako równorzędnego partnera – zachowanie dystansu wobec Mądrości,
b. postrzeganie Rozumu jako podpory życiowej – postrzeganie Mądrości jako pozornej wartości,
c. dostrzeganie możliwości wykorzystania Rozumu – stwierdzenie niemożności zdobycia Mądrości,
d. pokładanie nadziei w Rozumie – rozczarowanie Mądrością,
e. pocieszanie Rozumu – oskarżanie Mądrości,
f. racjonalna postawa wobec Rozumu – emocjonalna postawa wobec Mądrości.

7. Zastosowanie kontekstów w interpretacji tekstu, np.: 0–2

a. biograficznego,
b. historycznoliterackiego,
c. filozoficznego.

8. Podsumowanie 0–3

pełne, np.: wskazanie różnicy w postawie poety wobec Rozumu i Mądrości; wskazanie różnicy w sposobie budowania refleksji poetyckiej; dostrzeżenie zmian w prezentowanej filozofii życiowej; *(3)*

częściowe, np.: wskazanie różnicy w postawie poety wobec Rozumu i Mądrości; wskazanie różnicy w sposobie budowania refleksji poetyckiej **lub** dostrzeżenie zmian w prezentowanej filozofii życiowej; *(2)*

próba podsumowania, np.: wskazanie różnicy w postawie poety wobec Rozumu i Mądrości **lub** wskazanie różnicy w sposobie budowania refleksji poetyckiej **lub** dostrzeżenie zmian w prezentowanej filozofii życiowej. *(1)*

Temat 2. **Na podstawie fragmentu powieści Wiesława Myśliwskiego *Kamień na kamieniu*, przedstaw metaforyczne znaczenia drogi. Zwróć uwagę na kreację narratora.**

I. ROZWINIĘCIE TEMATU (można uzyskać maksymalnie 26 punktów)

Punktacja

1. Wstępne rozpoznanie fragmentu, np.: 0–2

a. droga – dawniej i dziś na tle zmian,
b. bohater pochodzi ze wsi i zna jej realia,
c. opis drogi i wsi uogólnieniem praw życia każdego człowieka,
d. tradycja powieści chłopskiej.

Opis dosłownego znaczenia drogi

2. Droga stara, np.: 0–3

a. typowa droga wiejska (wąska, kręta, z wybojami),
b. sprzyjała powstawaniu wspólnotowych więzi (spotkania, częstowanie papierosem, pogawędki – codzienność),
c. działy się na niej najważniejsze wydarzenia gromady (np.: odejścia – w świat, do wojska, na cmentarz),
d. służyła wszystkim i każdemu z osobna (była przedmiotem troski),
e. sprzyjała zgodnemu z niej korzystaniu (powrót z pola, parkowanie wozu na poboczu),
f. była bezpieczna,
g. ludzie modlili się przy niej,
h. funkcjonowała w zgodzie z przyrodą (rosły obok niej akacje, z których robiono koła),
i. jest elementem przeszłości utrwalonym w pamięci.

3. Droga nowa, np.: 0–3

a. nowoczesna (asfaltowa, prosta, gładka),
b. pozbawiła wspólnej i prywatnej własności,
c. wydobywa i podkreśla obcość przybyszów z miasta,
d. jest przeklinana – jej budowa odbyła się kosztem człowieka (Albin Mucha),
e. przemieszczają się po niej szybko obcy użytkownicy,
f. wyzwala negatywne emocje (krzyk, agresja, strach),
g. zbudowano ją kosztem przyrody (wycięto prawie wszystkie stare akacje jako nieprzydatne, gdyż są gumowe koła),
h. rozdzieliła mieszkańców wsi, zmieniła relacje między nimi – *każdy kurzy ze swojej paczki*.

4. Przedstawienie metaforycznych znaczeń drogi odnoszących się do różnych problemów. 0–6

Droga przedstawiona we fragmencie prozy – to metafora, np.:

a. przemiany (dawne a nowe),
b. życia (pytania o sens, cel),
c. śmierci człowieka (okoliczności umierania, przemijanie),
d. poczucia harmonii w świecie ludzi i przyrody,
e. związku człowieka z transcendencją (pytania do Boga, ostatnia droga),
f. oddzielania (np.: ludzi, wartości), wyznaczania granicy,
g. anonimowości życia w wyniku nowoczesności (jak rzeka bez nazwy),
h. śmierci języka (odbiera pierwotne znaczenie myślom, słowom, umieraniu),
i. pozbawienia godności (uprzedmiotowienie człowieka),
j. poczucia płynności zjawisk,

k. zagrożenia i zagubienia w świecie (nie wiadomo, dokąd i po co ludzie się przemieszczają).

5. Kreacja narratora, np.: 0–5

a. pierwszoosobowy,
b. subiektywny,
c. w czas teraźniejszy wplata retrospekcję,
d. wygłasza monolog o cechach gawędy,
e. ujawnia się na dwa sposoby: początkowo przez zastosowanie zaimków w 1 osobie l. mn. (*u nas*), w połowie tekstu użycie formy 1 os. l. poj. (*mnie*),
f. narrator – chłop gaduła (opowiadacz, wie więcej niż inni),
g. komentuje wydarzenia (filozoficzna refleksja),
h. przytacza cudze wypowiedzi jako własne (mowa pozornie zależna).

6. Sposób przedstawiania drogi przez narratora, np.: 0–4

a. dominanta kompozycyjna – konsekwentne porównywanie, kontrast,
b. szczegółowość opisu różnych przejawów życia,
c. potoczność mówienia (plebejskość, ludowość) – łączy zaimek zwrotny *się* z czasownikami typu *mówi* (*mówi się*),
d. stylizacja na język mówiony (np.: słownictwo potoczne, szyk przestawny, rozpoczynanie zdań od przyimków i spójników),
e. stylizacja gwarowa (dialektyzmy),
f. liryzacja prozy – sugestywne, barwne obrazy,
g. metaforyczność w opisywaniu rzeczywistości (*auta po ich mowie jeżdżą, drzewa waliły się pod piłami jak patyki*),
h. ożywienie (*droga sama cię pcha*),
i. użycie środków językowych służących wartościowaniu i ekspresji.

7. Podsumowanie 0–3

pełne, np.: pogłębione odczytanie istotnych metaforycznych znaczeń drogi i określenie roli narratora ujawniającego się w języku; *(3)*

częściowe, np.:. odczytanie istotnych metaforycznych znaczeń drogi; *(2)*

próba podsumowania, np.: odczytanie podstawowego metaforycznego znaczenia drogi (np.: przemiany). *(1)*

II. KOMPOZYCJA (maksymalnie 2 punkty)

Kompozycję wypracowania ocenia się wtedy, gdy przyznane zostały punkty za rozwinięcie tematu.

- podporządkowana zamysłowi funkcjonalnemu wobec tematu, spójna wewnętrznie, przejrzysta i logiczna; pełna konsekwencja w układzie graficznym 2
- uporządkowana wobec przyjętego kryterium, spójna; graficzne wyodrębnienie głównych części. 1

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

III. STYL (maksymalnie 2 punkty)

- jasny, żywy, swobodny, zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi; urozmaicona leksyka 2
- zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi, na ogół jasny; wystarczająca leksyka. 1

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

IV. JĘZYK (maksymalnie 8 punktów)

- język w całej pracy komunikatywny, poprawna, urozmaicona składnia, poprawne: słownictwo, frazeologia, fleksja 8
- język w całej pracy komunikatywny, poprawne: składnia, słownictwo, frazeologia i fleksja 6
- język w całej pracy komunikatywny, poprawna fleksja, w większości poprawne: składnia, słownictwo, frazeologia 4
- język w pracy komunikatywny mimo błędów składniowych, leksykalnych (słownictwo i frazeologia), fleksyjnych 2
- język w pracy komunikatywny mimo błędów fleksyjnych, licznych błędów składniowych, leksykalnych. 1

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

V. ZAPIS (maksymalnie 2 punkty)

- bezbłędna ortografia;
  poprawna interpunkcja (nieliczne błędy) 2
- poprawna ortografia (nieliczne błędy różnego stopnia);
  na ogół poprawna interpunkcja. 1

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

VI. SZCZEGÓLNE WALORY PRACY 0–4